

SZÖLLŐSY TIBOR

A megmaradás rejtélye

A mit ér az ember, ha kisebbségi magyar? kérdésre válasz gyanánt mindenekelőtt az ismert sztereotípa kínálkozik: kisebbségi magyarnak lenni harcot, minden-napi küzdelmet jelent, amelyhez büszkeségünk ad kiapadhatatlan erőt. Ez a válasz azonban senkit sem elégíthet ki, mert bár igaz, mégis kevés. Kevés, hiszen minden etnikai kisebbségre jellemző, nincs benne „magyar”.

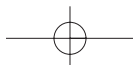
A válasz azonban – úgy tűnik – mégiscsak axióma, magunkban hordozzuk, éppen csak arra van szükség, hogy a látómezőnkbe toluló képek diorámáját, a hangok szimfóniáját kizárva objektívek tudjunk lenni a testre szabottan nagy magyar talány: „a megmaradás rejtélyének” megfejtésében. Úgy érzem, ha megmaradásunk okozati összefüggéseire fény derül, akkor a feltett kérdés is megválaszolható.

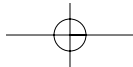
Csak hogy a leírt és kimondott válaszok, magyarázatok évszázados gyűjteményeiben hiába keressük a titok nyitját; hiába próbáljuk átélni múltunk egyértelmű tanulságait, elemezni tragédiánkat – csupán részzigazságokig jutunk el, miközben mértani haladványban szaporodnak a sok kérdőjeles gondolatok.

Szarmaták, gepidák, longobárdok büszke ajkain fogycott el a Miatyánk: e népek archeológiai rétegek elemei lettek. Kurgánok befejezetlen mondatai, rozsdás nyílhegyek darabkái, kardok csonka maradványai, palástok málló szálai hozzák a hírt: léteztek, nagyok voltak, meghatározták és irányították fél földrészek millióinak életét... Akkor hová lettek?! Mi hiányzott belőlük ahhoz, hogy ellenálljanak a megsemmisülésnek?

Ha erre a fölajduló kérdésre megtalálnánk a választ, akkor talán megérthetnénk azt is, miként maradt fenn, él ma is nemzetünk. Hiszen lehetnénk ma is idolk imádói, kergethelnénk félvad csordákat a sztyeppéken, nyergünk alatt imaszőnyeggel, hordhatnánk bizánci keresztet, láthatnánk nap helyett félholdat, rebeghetnénk Herrgottot Úristen helyett, lehetnénk csontvázak múzeumi tárlók üvege alatt, történelmi folyóiratok vitatott témái... Kész csoda, hogy megmaradtunk, hiszen oly sokszor úztek el oltáraink mellől kietlen pusztába, pőrére vetkezettve a fagyok birodalmába, voltunk nyilak, lándzsák, puszkagolyók és bombák cél-táblái, kivert foggal és kitépelt nyelvel kényszerítettek idegen himnuszt énekelni, elégettették velünk ábécés- és imakönyveinket, tragikomédiák statisztáivá degradáltak egy-egy történelmi színjátékban, kártyaadósságra váltották kincseinket, akollá gyalázták diplomainkat, s voltunk statisztikai számok tizedes vesszői után százalékok-ezrelékek tervek és elszámolások fekete lapjain...

Hol található, minek nevezhető az, ami megtartott minket? Mi a magyar megmaradás? Mivel, hogyan tudjuk magyarázni azt, hogy „annyi balszerencse közt, oly sok vizály után” itt vagyunk? Ki adta, honnan vettük a vitalitást?

Futok a válasz után, de az távolodik tőlem, s engem szorongással vegyes félelem fog el: mi lesz, ha egyszer mégis megtalálom a feleletet? Megnyugszom? Receptté lesz további létem irányításához? Ez utóbbi ma elfogadható lenne, de napjaim-éveim teltevel vajon fejlődhetnék-e, lehetnék-e olyan, mint aki nem pusztul el a nemzetek tülekedő tarka áradatában?

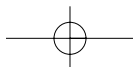
Amikor a moszkvai fészekben kikelt a kakukktojás, a peresztrojka, és a demokrácia szellője a Kárpátok alá is elérkezett, afféle kései Julianus barátként elindultam a hegyvidéki Rahóra és környékére, hogy fölkeressem az ott élő magyarságot, Kárpátalja „csángóit”. Ákos atyával, a ferences barátal találkoztam, aki már jövetelem előtt megnyitotta a templom ajtaját a félve, de eltökélten kopogtató hívek előtt. Örömmel újságolta: gyarapodik a gyülekezet, egyre több gyermek tanul hittant, és az apróságok – akiket a nagyanyák vezetnek el Isten házába – meglepően szép magyarsággal imádkoznak. Kereste és megtalálta ennek magyarázatát: ezek a gyermekek nagyszüleik példáját követve eszmélésük óta zárt ajtók és ablakok mögött, anyanyelvükön rebegették a Mindenható felé hálájukat és könyörgéseiket. Többszöri találkozás és beszélgetés után figyelt fel arra Ákos atya, hogy a mindennapi élet dolgaira vonatkoztatva mennyire hiányos a gyermekek magyar nyelvtudása. E tekintetben sem lehetőség, sem bátorság nem adatott meg nekik az édes anyanyelv nyilvános használatára...

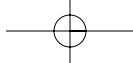
E hónapokban vettem észre, hogy egyre többen járnak templomba, több az Isten előtt kötött házasság, szertartás, több a keresztelés, az egyházi temetés, holott ekkor még számos kifogással mentették ki magukat sokan, ha például március 15-e megünneplésére invitáltuk testvéreinket. Azt hiszem, a fennmaradásunkért mindig is makacsul folytatott harchoz a rendíthetetlen hit adott erőt!

De akkor miért, hogyan maradtak meg köztünk a janicsárok? Lehetséges-e közös nevezőre hozni az éltető hitet az árulással? Hol a kezdet: anyanyelvünk táplálja hitünket, vagy fordítva? És a szentségtörőnek tűnő, fájó kérdés: milyen nemzetiségű az Isten, ha az elnyomó imáját is meghallgatta?!

Talán az összefogás, a kohézió volt az, ami megtartott bennünket? De hát éppen ezt akarták velünk elfeledtetni, az együvé tartozást, belénk sulykolva a hamis tudatot: retúrjeggyel a zsebünkben kergetett a Kárpátok alá hódító kényszerünk! A módszeres ideológiai rombolás eredményeként voltak idők, amikor csupán temetésekre jöttünk össze a legtöbben és – sajnos – a leggyakrabban. Feketében, lehajtott fővel. A halotti zsoltárokat, a búcsú szövegeit tudtuk a legjobban, holott ezekre nemigen tanítottuk meg gyermekeinket. Hogyan történhetett, hogy a távozóknak, halottainknak címeztük minden sóhajunkat? Mert tudtuk: ők nem kérdeznak rá?

Kosáry Domokos írta valahol: „Egy nemzet nem sértődhet meg a világtörténelemre.” Ne vitassuk, fogadjuk el a tudós szavait, ám tartsuk fenn a számonkérés jogát és kötelességét! Miért hallgatnánk birkatürellemmel az igaztalan vádat: mi vagyunk a vétkesek, mi követtünk el hibákat, bűnöket...?! Miért azt a gyereket róják meg, akinek füzetébe ugyan csúnya krikszkraksz került, de nem ő tette; akinek rosszmájú padszomszédja lökte meg tollat vezető kezét?

Micsoda zavaros egyvelege a lényeknek és a demagógiának, hogy szabadságot kaptunk, de nem együtt, hanem mindegyikünk külön-külön! Mit tehetünk a magunk kis egyéni szabadságával? Belső emigrációba vonultunk. Lehet, hogy ez (is) segítette megmaradásunkat? Csoóri Sándor mondja: „Micsoda romlás halmozódott fel azáltal a társadalomban, hogy az egyének saját elkülönített szabadságuk érdekében lemondtak önmagukról, társaikról, illetve hogy megpróbáltak okosan alkalmazkodni ahhoz, amit mélyen megvetettek.” Bölcs szavak! Legnagyobb veszteségeink nem abból eredtek, hogy legyőztünk, hanem abból, hogy – saját magunkat veszejtettük el! Itt, a Kárpátok alatt ma is sokan feledik és feladják a hajdani biztató szavakat: álmait az ember csakis a szülőföldjén válthatja valóra... Nem, nem török pálcát az áttelepülők fölött, de a kérdés szívfájdítóan jogos: ki válaszol majd hasonló kérdésekre, ha mind elmegyünk?

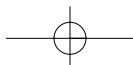
És üdvözülhet-e, aki elmegy? Vajon ilyen erő írhatja távolba szakadt testvéreinkkel az utolsó kívánságot, amely szerint szülőföldjükben szeretnének elpihenni, porladni?

Lehetett és lehet választani: megalkudni és tele hassal felolvadni az asszimilációban vagy küzdeni, akár korgó gyomorral is. Ismerek embereket, akik a kényelmesebbet választották. De az ő esetükben mi magyarázza, hogy a sportversenyek híreit hallgatva a magyar érmeket számolgatják, a magyaroknak szurkolnak? Hogy hangos jó reggelt kívánva köszönnek vissza a Kossuth Rádió hajnali bemondójának? És ha névnapjukon szesszel oldják szorongásaikat, hát magyar nótába ölik bánatukat? Honnan van ereje a betontakaró alá temetett magnak ahhoz, hogy sejtburjánzással fölemelje, áttörje a mázsás terhet?

Volt a lenullázásnak egy másik módja is, amit a Tisza eredeténél különösképpen tapasztalhattunk: nem törődtek velünk, létezésünket elintézték egy kézlegyintéssel. Ekkor lettünk eltökélten dacosak, ekkor telítődtek meg sejteink antidotummal a mérgezés ellen? Fennmaradásunk biztosítéka egy különös, csakis ránk jellemző gén, amelyet nem tud megsemmisíteni a legmodernebb és legrafináltabb nemzetgyűlölet HIV-vírusa sem? Csillag vagyunk a nemzetek nagy galaxisában, örökmozgó, fényvel telített, amely nem veri vissza és nem nyeli el szomszédainak tündöklését, hanem maga termel energiát, és meleget áraszt?

Kölcsey szavait megszívlevélve – „Minden nemzet, amely elmúlt korai(nak) emlékeit semmibe veszi, vagy veszni hagyja, saját nemzeti életét gyilkolja meg” – tanulni és tanítani kell évezredes történelmünket, okulni kell belőle, ám nem bizonyos szakaszokat kiragadva abból, nem korokat és személyeket, társadalmi rétegeket elítélve vagy dicsőítve. Egész történelmünk tudatosítására van szükség. Lehet okulni Mohácsból, ötvenhatból, negyvennégyből is.

Ezen a tájon, ahol a Fehér- és Fekete-Tisza testvérként összeölelkezve indul vándorútra, a magyarság minden korban tisztelte mások és becsülte saját szabadságát. Az elsők közt vonult a szabadságharc zászlaja alá, utolsóként törte el meggyalázott kardját, elsőként emelt emléket Kossuth Lajosnak, utolsó útja a Kossuth utcán vezet a temetőbe! Nemzetünk nagyjának técsői szobra 1896 óta hirdeti azokat az eszméket, amelyeknek gyümölcseit legkevésbé azok élvezhették, akik az eszmékért harcoltak és meghaltak.

Az érthetetlen és értelmetlen indulatoktól vezérelt, a nemzetünk elleni mérenyletre szövetkező tervek évtizedekkel ezelőtt Kossuth szobrát háttal fordították a város felé.

Fordítsuk vissza arccal a városnak!

Felénk fordulva köszöntse hálás és büszke utódait a kelő nap sugaraiban, vetítse szellemét az itt élő nemzetekre! „Tehetségem ez szerény termékét – üzente egykoron Turinból – azon óhajtással bocsátom a távoli szülőföld felé, hogy ha van valami igazság a nézetekben: ne legyen az olyan mag, mely egész kopár sziklára hull... A siker áldása Istennél van. Embernél a becsületes igyekezet.”

Mit ér az ember, ha kisebbségi magyar?

Kimerítő válasz helyett csupán e roppant súlyú kérdés megközelítésére, a részfeleletek nyomán újabb kérdések láncreakciójának megindítására telt. Nem tudom, mit ér a kisebbségi magyar léte. De tudom: álmait az ember csak szülőföldjén álmodhatja végig...

